

Steen M. Andersen: *Modstandsorganisationen Ringen 1941-1945. Oplysning - kamp - politik*. (Odense Universitetsforlag, 1984). 194 s.

Bogen må hilses velkommen som den første samlede fremstilling af en af de store modstandsorganisationer.

Forfatteren har suppleret det eksisterende arkivmateriale med en række interviewberetninger, som især er vigtige før august 1943. Det er lykkedes at tegne et billede af, hvad organisationen - dengang under navnet Dansk Studiering - omfattede, hvordan den var organiseret, og hvordan den virkede. Det påvises bl.a., at både Frode Jakobsen og formanden Erik Møller spillede en reel rolle i organisationsarbejdet, og at der virkelig var tale om en bred dækning med studiekredse over hele landet.

Mindre overbevisende er svaret på, hvad Ringen var i de første år. Forfatteren lægger megen vægt på, at de ledende folk var knyttet til regeringspartierne og fremhæver især den socialdemokratiske dominans, som siden trådte åbent frem i Ringens Arbejdergrupper. Han gør også opmærksom på den dobbelthed, som bestod i, at nogle kredse ville standse ved oplysningsvirksomheden, mens Frode Jakobsen og andre sigtede mod aktiv modstand. Ved hjælp af en ikke særlig heldig skala, som den franske historiker Henri Michel har opstillet, vil forfatteren som helhed indplacere Dansk Studiering på modstandens nederste trin, ulydighedsfasen. Han bruger også udtrykket civil modstand.

Spørgsmålet er imidlertid, om dette giver nogen forståelse af de intentioner, der bandt organisationen sammen i 1942-43. Der nævnes en udtalelse af Erik Møller over for P. Munch i marts 1942, hvor Erik Møller henholdt sig til muligheden for, at de politiske partier

ikke kunne fortsætte, med andre ord, at forholdene i Danmark blev som i alle andre tyskbesatte lande. Både gennem sin opbygning i faglige grupper og gennem sin brede, moderate linie minder Dansk Studiering så meget om den civile norske hjemmefrontsledelse, at det burde have været eftersporet, om der lå et forbillede her, om man i Dansk Studiering var enige om at forberede sig på et tilsvarende defensivt arbejde for at forhindre en nazificering af det danske samfundsliv. I så fald begyndte Ringen som noget kvalitativt andet end et forstade til militær modstand.

Som det faktisk gik, kom Ringens indsats først og fremmest til at ligge i opbygningen af militære grupper efter 29. august, i varetagelse af en række tekniske og koordinerende funktioner og i Frode Jakobsens stærke stilling i Frihedsrådet. Om sidstnævnte tilføjes ikke meget nyt; men forfatteren understreger kontinuiteten i Frode Jakobsens holdning, som gav sig markant udtryk i, at han blokerede kommunisternes og Dansk Samlings forsøg på at give modstandsbevægelsen et økonomisk-socialt program og fastholdt dens nationale, krigsbetingede karakter.

Henning Poulsen

Erik Svensson: *Stormfuglen i dansk politik. Christmas Møller - og hans dramatiske kamp i nationalpolitisk perspektiv*. (Arkona, 1983). 192 s.

Bogen bygger på besvarelsen af prisopgaven »Christmas Møller og Sønderjylland«, der blev præmieret af Christmas Møllers mindefond, som også har ydet tilskud til udgivelsen. Et stærkt, beundrende engagement i denne myteomspundne skikkelse er det bærende element i fremstillingen. Svensson har fundet nye enkeltheder frem fra flere